

100-РІЧЧЯ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

УДК 355.11/31:94(477)“1917”

ФУРМАН І. І.

<https://orcid.org/0000-0002-3594-5499>

ПЕЧЕНЮК І. С.

<https://orcid.org/0000-0001-5790-130X>

<https://doi.org/10.33577/2313-5603.33.2020.61-74>

ПЕРШИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ З'ЇЗД ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ДЕРЖАВОТВОРЕННІ Й УКРАЇНІЗАЦІЇ АРМІЇ

Автори оцінюють період Української революції 1917 року як злет національного духу й відродження і, водночас, глибоких розчарувань і прикрих національних поразок. Початок цієї події ознаменувався могутнім піднесенням і визнанням державного статусу України, проголошенням її автономії та, врешті-решт, державної незалежності.

Військова тема була предметом розгляду одного із засідань других Загальних зборів Української Центральної Ради, що спричинила жваву дискусію. Стосовно розвитку ідеї збройного захисту української державності важливими стали військові з'їзди, які заклали основні підвалини для подальшої розбудови Української національної армії.

Мета, яку переслідують автори, полягає в тому, щоб на підставі прийнятих рішень і постанов Першого Всеукраїнського Військового З'їзду висвітлити його роль і значення у національному державотворенні та розбудові армії. На З'їзді розглядалися такі питання: про автономію України; про відношення до Української Центральної Ради; про Українське народне військо і Український Генеральний Військовий Комітет; про Українські Клейноди та перший Український Козацький імені Богдана Хмельницького полк; про українську народну міліцію; про підтримання дисципліни та боротьбу з дезертирством; про освіту в Україні та українізацію військової освіти та ін.

З'ясовано, що рішення Військового З'їзду мали важливе значення для розвитку українського національного руху в армії і на флоті. Завдяки активності та підтримці українського військового руху Центральна Рада стала провідним органом, вплив якого поширився на значну територію України. Встановлено, що настрої серед військовиків-українців були більш рішучими, ніж у лідерів українського руху щодо творення національної армії та незалежної вільної України.

Ключові слова: національне відродження, Перший Всеукраїнський Військовий З'їзд, Українська національна армія, Українська Центральна Рада, український національний військовий рух, Чорноморський флот.

Фурман Ігор Іванович, доктор історичних наук, доцент, начальник кафедри історії війн і воєнного мистецтва Національного університету оборони України імені Івана Черняховського, м. Київ;

Печенюк Ігор Степанович, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри історії війн і воєнного мистецтва Національного університету оборони України імені Івана Черняховського, м. Київ

© Фурман І. І., Печенюк І. С., 2020

Постановка проблеми. У багатомісячній історії українського народу є чимало цікавого й повчального, зокрема й періоду Української революції 1917 року. Це – час злету національного духу й відродження і, водночас, глибоких розчарувань і прикрих національних поразок. Початок цієї вагомої події характеризувався могутнім піднесенням і визнанням державного статусу України, проголошенням її автономії та, врешті-решт, державної незалежності. Перед Українською Центральною Радою, що створена 4 (17) березня 1917 р. як “загальний об’єднуючий орган”, постала важлива проблема збройного захисту власної державності та творення національного війська (Копиленко & Копиленко, 1997: 10; Шевчук & Тараненко, 1999: 198; Печенюк, 2017: 254).

Після Лютневої революції в Росії 1917 року Український військовий рух охопив усі військові частини, в яких проходили службу українці, – на фронтах, флотах, у тилкових гарнізонах (Мацагор, 2017:34). Але він поширювався стихійно й у складних політичних умовах. Ставлення Тимчасового уряду до розширення армії за ознаками національності було вкрай негативним. Так, О. Керенський, звертаючись до польського з’їзду, висловив таку думку: “Виділення національних військ... у теперішній тяжкий момент розшматувало б її [армію – авт.] тіло, підірвало б її міць і було б загибеллю як для революції, так і для свободи Росії, Польщі й інших народностей, що населяють Росію” (Деникин, 1921). Такою ситуація була фактично аж до травня 1917 року, до проведення Першого Всеукраїнського Військового З’їзду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематикою Першого Всеукраїнського Військового З’їзду та його значенням у творенні української національної армії та флоту займаються багато вітчизняних дослідників, зокрема В. Верстюк (Верстюк, 2012), В. Голубко (Голубко, 1997), О. Мацагор (Мацагор, 2017), В. Солдатенко (Солдатенко, 1999), П. Слюсаренко (Слюсаренко, 2007), В. Шевчук, М. Тараненко (Шевчук & Тараненко, 1999), О. Щусь (Щусь, 2004, 2011) та інші дослідники періоду Української революції 1917 року. Але у своїх працях автори довільно інтерпретують основну ідею з’їзду та ті питання, що на ньому розглядалися. Крім того, майже не приділяється уваги творенню українського військового флоту.

Мета статті полягає у тому, щоб на підставі прийнятих рішень і постанов з’їзду вичерпно висвітлити роль і значення Першого Всеукраїнського Військового З’їзду у розбудові національного війська.

Вклад основного матеріалу. Попри екстериторіальний принцип комплектування російської армії, переважна більшість солдатів-українців проходили службу в межах України. По території країни проходив один з найбільших фронтів російської армії – Південно-Західний, а також частина Румунського фронту. На початку 1917 року на Південно-Західному фронті українці становили $\frac{1}{3}$, а на Румунському фронті – $\frac{1}{4}$ усього особового складу. Майже 65% особового складу Чорноморського флоту становили українці (*Гаркавенко, 1968:55; Голубко, 1997:29; Деникин, 1921:47; Ткачук, 1968:17*). На цей час із 6798 тис. військовиків діючої російської армії та 2260 тис., що перебували в запасних частинах, українці становили 3,5 млн. осіб. Тобто російська армія майже на 40% складалася з українців (*Мацагор, 2017:34*).

Український військовий рух розвивався динамічно і став одним із важливих рушіїв визвольних змагань українців за відновлення своєї державності. Однак, формуванням українського війська опікувалося не керівництво Центральної Ради, яке не підтримувало ідеї створення національної армії, а військовики. Так, за ініціативи М. Міхновського – прихильника створення регулярної національної армії, 9 березня 1917 р. відбулися перші збори солдатів та офіцерів Київського гарнізону, на яких прийняли резолюцію: вважати збори “Організаційним комітетом для формування Українського Війська”, який мав виконувати свої функції аж до того часу, поки не буде створено постійної установи (*Голубко, 1997:36; Євтимович, 1937:59*). Події розвивалися дуже стрімко. 11 березня у Києві відбувся тисячний солдатський мітинг, на якому затвердили резолюцію зборів від 9 березня та обрали Тимчасове військове бюро. 12 березня Бюро створило Військовий комітет із депутатів від солдатів і офіцерів (*Вісті з Української Центральної ради, 1917; Голубко, 1997:36*). 16 березня відбулася нова військова нарада Київського гарнізону, на якій вирішили заснувати в Києві українську військову організацію – Український Військовий клуб імені гетьмана П. Полуботка (очолили Клуб поручик М. Міхновський і сотник Ю. Ган) (*Мацагор, 2017:34*). У справі організації українського війська члени Клубу прийняли постанову, в якій зазначалося, що слід приступити до “негайної організації власної національної армії, як могутньої мілітарної сили, без якої не можна подумати про здобуття повної волі України” (*Киевская мысль, 1917*). Було створено Український Військовий

Організаційний Комітет, який безпосередньо приступив до створення українських частин. Солдати української національності прагнули до об'єднання у національні військові формування, домагалися відокремлення в окремі національні роти, батальйони, полки з переводом на Західний і Південно-Західний фронти (*Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 266, оп. 1, спр. 1, арк. 45*). На Комітет покладалося завдання з формування українських військових частин, а на Клуб – ідеологічна частина організації національного руху серед війська, щоб “гуртувати в одній сім’ї вояків, лікарів і військових урядовців української народності” (*Історія Українського війська, 1995:84*). Щодо пропозиції про створення при Центральній Раді органу з військових справ В. Винниченко запропонував до початку Першого Всеукраїнського Військового З’їзду нічого не робити, а на з’їзді закласти сталу організацію (*Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 1076, оп. 2, спр. 1, арк. 28*).

Військова тема була предметом розгляду на одному із засідань других Загальних зборів Української Центральної Ради 23 квітня 1917 р., що спричинила жваву дискусію. У підсумку було ухвалено резолюцію: “Стоячи на принципі українізації всього життя на Україні і уважаючи українізацію війська невіддільною частиною сеї програми, Центральна Рада підтримує далі постанови комітету з 15 квітня про формування із запасних тилових частин нових українських частин і про потребу вилучення українців військових в українські військові частини” (*Євтимович, 1937:30*). Тоді ж Загальні збори ухвалили пропозицію про створення у складі Центральної Ради спеціальної військової ради, яку мав обрати майбутній Всеукраїнський Військовий З’їзд, а до того моменту займатися відповідними справами доручили спеціальній комісії Центральної Ради, доповненій представниками військових організацій. На початок травня 1917 року в російській армії було створено 1337 українських організацій, більшість з них (685) – на Південно-Західному фронті та майже 300 – у Київському військовому окрузі (*Верстюк, 2012:10; Мацагор, 2017:255*). Така стрімка організація знизу вимагала від Центральної Ради оперативної роботи з формування вищих структур, які б керували українізацією в армії.

Для розвитку ідеї збройного захисту української державності важливими стали військові з’їзди, які заклали основні підвалини для подальшої розбудови Української національної армії. З цієї

метою Центральна Рада за ініціативи Українського Військового Організаційного Комітету 5 (18) травня 1917 р. скликала Перший Всеукраїнський Військовий З'їзд (*Мацагор, 2017:255*). У його роботі взяли участь понад 700 делегатів “од фронтів, тилу і флотів, – представників від 1.580.702 організованого озброєного українського народу” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994*). До складу президії З'їзду увійшли: від фронту – С. Петлюра, від Української Центральної Ради – В. Винниченко, від тилкових військових організацій – М. Міхновський, від флоту – матрос С. Письменний. Почесним головою з'їзду обрали М. Грушевського (*Крип'якевич & Гнатевич & Стефанів, 1992:32, 35*).

Проходив Всеукраїнський Військовий З'їзд 5 (18) – 8 (21) травня 1917 р. у Києві. На порядку денному були такі питання: про автономію України; про відношення до Української Центральної Ради; про Українське народне військо і Український Генеральний Військовий Комітет (УГВК); про Українські Клейноди та перший Український Козацький імені Богдана Хмельницького полк; про українську народну міліцію; про підтримання дисципліни та боротьбу з дезертирством; про освіту на Україні та українізацію військової освіти та ін. (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994; Щусь, 2004:170*).

Делегати Військового з'їзду, підтверджуючи ухвали Всеукраїнського Національного Конгресу (*Робітничка газета, 1917*), – першого представницького форуму українського руху на теренах України, що відбувся 6 (19) – 8 (21) квітня, постановили, що “в інтересах притишення національних конфліктів на Україні і на фронті, які можуть принести велику шкоду загальній справі революції, в інтересах як найбільшого поєднання і згоди всіх демократичних мас на Україні, Український Військовий З'їзд вважає необхідним вимагати від Тимчасового Правительства та Ради Солдатських і Робітничих Депутатів негайного оголошення особливим актом принципу національно-територіальної автономії України, як найкращого забезпечення національно-політичних прав Українського Народу і всього краю, та призначення при Тимчасовому Урядові міністра по справам України” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994*).

Військовий З'їзд визнав Українську Центральну Раду “єдиним компетентним органом призваним рішати всі справи, що стосуються цілої України і її відносин до Тимчасового Правительства” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994, Щусь, 2004:170*).

Делегати Військового З'їзду розглянули питання про ставлення до війни. Ухвалили “добиватись від Тимчасового Центрального Російського Уряду точного, виразного, негайного визначення відносин як союзників Росії, так і противників і до миру без анексій і контрибуцій. Тільки по такому виясненню в той чи інший бік може визначатися в усій повноті воля народів Росії в справі ведення війни. До того ж часу оборона свободи Всеросійської на фронті повинна провадитись твердо і непохитно і не тільки пасивно але і активно” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994*). Згідно з принципом самовизначення націй З'їзд проголосив право України на участь у мирних переговорах, зокрема: “щоб на мирній міжнародній конференції була представлена Україна в лиці своїх делегатів від організованого народу в усій його суцільності” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994*).

Делегати беззастережно підтримали ідеї відокремлення українських частин російської армії і флоту та необхідність їх українізації. У постанові З'їзду з цього питання зазначено, що “при старім деспотичнім режимі система формування війська з ріжних національностей заснована на принципах антидемократичних і зв'язана з цілком зайвим витраченням народних грошей і розбиттям моральних сил національностей... з огляду на те, що потомлені трьома роками війни армії на фронті не мають уже колишньої бойової моці, що падає дисципліна і дух відпорности, що через те справі оборони загрожує велика небезпека..., Український Військовий З'їзд визнає потрібним якомога швидше взятись до боротьби з тим підупадом духовної і реальної сили армії. Одним з дійсних могутніх засобів до піднесення духа, для зміцнення військових частей в одне суцільне могутнє тіло – З'їзд визнає негайною націоналізацію армії на національно-територіальнім принципі” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994*).

Проголосивши “потребу української армії” визнано, що “в існуючих військових одиницях в тилкових частях всі українські вояки, як офіцери, так і солдати повинні бути негайно виділені в окремі часті..., в військових одиницях на фронті виділення повинно провадитись поволі, – в залежності від тактичних і інших військових обставин, постільки, постільки це виділення не буде вносити дезорганізації на фронті” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994*).

У питанні українізації військового флоту зазначено таке: “Що ж до флоту, то З'їзд вважає по тим самим мотивам можливим і

необхідним: а) в Балтійському флоті укомплектувати декотрі з кораблів виключно командами української національності; б) що ж до флоту Чорноморського, то зважаючи на те, що він і зараз складається в більшості з Українців, – З’їзд визнає необхідним надалі поповнювати його виключно Українцями” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994*).

Підтримавши ідею організації армії на національній основі, делегати прийняли резолюцію про загальні принципи організації української армії, що полягали у заміні регулярного війська народною міліцією. Так, у постанові “Про українську народню міліцію” зокрема, зазначено: “Визнаючи, що всяка війна є справою не народів, а імперіалістичної політики пануючих класів, що ті класи в своїх інтересах втягають народи в криваву, братоубийчу сварку, визнаючи, що постійне регулярне військо, як засіб панування буржуазних класів не відповідає змаганням народу і робочого класу та служить тільки для зміцнення такого панування, – Український Військовий З’їзд, закладаючи перші підвалини організованої збройної сили української демократії, ставить собі найпершим завданням, щоб українська армія після війни стала армією народу (народною міліцією), щоб єдиною метою її існування і формування була охорона інтересів і прав народу, а не пануючих класів, до якої б нації і класи не належали” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994*).

Для практичної реалізації прийнятих на З’їзді рішень ухвалено “утворити Тимчасовий Український Генеральний Комітет при Українській Центральній Раді, який має відати Українськими військовими справами і працювати в тісному контакті з російським Генеральним штабом” (*Національні відносини в Україні у ХХ ст., 1994*). До складу Комітету увійшли 18 осіб (голова – С. Петлюра). Вирішення флотських справ покладалося на спеціально створену Українську Морську Раду (*Деникин, 1921:353, 382*), яку очолив матрос С. Письменний.

Варто зазначити, що більшість членів Комітету не мали відповідної військової освіти, а окремі особи взагалі були цивільними, наприклад, С. Петлюра. Однак вони взялися за виконання важливого завдання – творення нової національної армії. Основою у цій справі, там де потрібні були військові фахівці, професійні знання та досвід, були завзяття, ідейність і патріотизм (*Крип’якевич & Гнатевиц & Стефанів, 1992:35*).

Проте саме Український Генеральний Військовий Комітет ¹ (*Вісті Комбатанта*, 2012:49, 50; *Центральний державний архів вищих органів влади та управління України*, ф. 1076, оп. 2, спр. 1, арк. 77) став першою найвищою військовою установою України та провідним органом українського військового руху. Він заклав підвалини відродження національних збройних сил і засади збройної боротьби за Українську державність (*Зозуля*, 1967:92; *Крип'якевич & Гнатевич & Стефанів*, 1992:35).

Важливим питанням, яке розглянули делегати З'їзду, було "Про Українські Клейноди". У його постанові зазначено, що "всі стародавні українські прапори, які переховуються по різних державних сховах (музеях) Петрограду, Москви та інших міст, повинно негайно віддати у Київ до Українського Національного Музею". Окрім того, Першому Українському Полкові який формувався в Києві, затверджено назву: "Перший Український Козацький імені Богдана Хмельницького Полк", та ухвалено, що "всіх солдатів і офіцерів, вписаних до цього полку кількістю 3400, вважати прийнятими в цей полк" (*Національні відносини в Україні у ХХ ст.*, 1994).

На З'їзді розглянули й таке нагальне питання, як підтримання в армії дисципліни та боротьба з дезертирством. У його постанові наголошувалося, що "За найкращий засіб підтримання свідомої дисципліни, яка одна тепер можлива в народній армії, яка повинна опиратись не на страх а на довіря і взаємне розуміння солдатів і офіцерів, а також на високий дух, який в свою чергу може бути піднесений тільки якоюсь великою, загальною об'єднуючою ідеєю, а одною з таких ідей для українців є ідея національного відродження, – З'їзд вважає потрібним негайне сполучення всіх Українців в військо в одну національну армію. Разом з піднесенням дисципліни зникне дезертирство" (*Національні відносини в Україні у ХХ ст.*, 1994).

¹ Український Генеральний Військовий Комітет після 3-го Всеукраїнського Військового З'їзду (02–12.11.1917 р.) і проголошення Українською Центральною Радою 3-го Універсалу був реорганізований у Генеральний Секретаріат Військових Справ (Генеральний секретар – С. Петлюра), у березні 1918 р. Генеральне Секретарство було перетворено на Міністерство Військових Справ (очолив полковник О. Жуковський).

Розглянувши питання “Про освіту на Україні та українізацію військової освіти” З’їзд, “беручи на увагу, що денационалізація народних мас стоїть на перешкоді всякому поступовому рухові, що трує і деморалізує душу українського народу і спиняє розвиток як духовних, так і продукційних сил на Україні”, у постанові наголосив про переведення Тимчасовим урядом з осені 1917 р. навчання по школах України на українську мову – із забезпеченням прав меншостей інших національностей, що “... українська народна початкова школа повинна бути обов’язковою, загальною, утриманою на державні кошти” та ін.

Щодо військової освіти, то відповідно до ухваленої резолюції вона мала “переводитись в життя в українському напрямку..., щоб була одна вільна народна школа”. Зокрема передбачалися такі заходи: впровадження в освітній процес української мови; перекладання на українську мову військових статутів і підручників; відкриття військових шкіл всіх рівнів “як-от юнкерські, прапорщицькі, морські та авіаційні і інші”, від “найнижчих до вищих, як-от Академії Генерального штабу”; виписування для українських військових громад і гуртків літератури (газет, журналів, книжок і агітаційної літератури) “з коштів державних на таких самих умовах, як виписується література в мові російській”; відкриття у війську просвітніх курсів тощо (*Печенюк, 2017:30-31*).

Варто зазначити, що з перших днів існування Української Центральної Ради питання військового будівництва були предметом обговорення і гарячих дискусій. Протиріччя поглядів лідерів українського національного руху щодо створення армії позначилися і на роботі З’їзду.

Значна частина лідерів Української Центральної Ради не розуміла значення міцної українській армії у розбудові майбутньої незалежної України. Так, М. Грушевський, В. Винниченко, М. Порш, С. Петлюра та ін. вважали, що армія Україні взагалі не потрібна і достатньо мати лише міліційні формування. Зокрема В. Винниченко у статті “Український мілітаризм” різко виступив проти формування української армії: “Не своєї армії нам, соціал-демократам і всім щирим демократам, треба, а знищення всяких постійних армій” (*Вісті Комбатанта, 2012*). Вони відстоювали позиції щодо державного устрою та військового будівництва відповідно до партійної приналежності. Концепція автономно-федеративного устрою країни, що сама собою заперечувала наявність національної регулярної армії, розрахунок на достатність

для оборони країни лише “народної міліції”, характеризували тогочасні військово-політичні погляди соціалістичної демократії в Україні (*Крип’якевич & Гнатевич & Стефанів, 1992:34*). Як показала історія, у подальшому ця концепція спричинила трагічні наслідки для розбудови Української держави та її війська. Водночас прихильники незалежної України – М. Міхновський та його соратники, за підтримки військовослужбовців наполягали на формуванні регулярного національного війська (*Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 266, оп. 1, спр. 1, арк. 6*) і вважали за можливе провести реорганізацію армії і сформувати українські військові частини не тільки в тилу, але й на всіх фронтах, що вели бойові дії на території України (*Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 266, оп. 1, спр. 1, арк. 21*). У підсумку, після протистояння і гострих дискусій “автономістів” і “самостійників” схвалено ідею створення українських національних частин, але тільки з метою покращення військової дисципліни та викорінення дезертирства серед солдатських і матроських мас.

Висновки. Таким чином, рішення Першого Всеукраїнського Військового З’їзду мали важливе значення для розвитку українського національного руху в армії і на флоті.

Українська Центральна Рада, завдячуючи активності та підтримці українського військового руху, стала провідним органом, вплив якого поширився на значну територію України.

Настрої серед військовиків-українців були більш рішучими, ніж у лідерів національного руху щодо творення національної армії та незалежної вільної України. Відчувши широку підтримку української громадськості, зокрема з боку військових, Центральна Рада розпочала упорядкування відносин з Тимчасовим урядом Росії. Проте Тимчасовий уряд погоджувався лише на культурно-освітню автономію для України і не визнавав Українську Центральну Раду як виразника волі українського народу та, відповідно, негативно ставився до розширення армії за національною ознакою.

Перспективами подальших наукових пошуків можуть стати дослідження рішень і постанов Другого та Третього військових з’їздів, що мали важливе значення для розвитку ідеї збройного захисту української державності та розбудови національної армії.

Використані посилання

- Верстюк В. (2012). Українська Центральна Рада й українізація військових частин Російської Армії. *Український історичний журнал*. 2012, № 3, С. 4–27. *Вісті з Української Центральної ради* (1917), № 1.
- Гаркавенко Д. (1968). Социальный состав матросов русского флота в эпоху империализма. *История СССР*, С. 36–56.
- Голубко В. (1997). *Армія Української Народної Республіки 1917–1918. Утворення та боротьба за державу*. Львів: Кальварія, 288 с.
- Деникин А. 1921. *Очерки русской смуты. Т. 1. Крушение власти и армии (февраль – сентябрь 1917 г.)*. Париж, Вып. 1., Вып. 2. Доступно: <[http:// militera.lib.ru/memo/russian/denikin_ai2/index.html](http://militera.lib.ru/memo/russian/denikin_ai2/index.html)> [Дата звернення: 12 січня 2020].
- Дорошенко Д. (1932). *Історія України 1917–1923 рр. Т. 1. Доба Центральної Ради*. Ужгород, 437 с.
- Євтимович В. (1937). *Військо йде: Уривок зі спогадів про березень 1917 р. в Києві*. Львів, 123 с.
- Зозуля Я. (1967). *Всеукраїнський військовий з'їзд в 1917 р.* Вісті комбатанта. № 4. С. 29–34. *Історія Українського війська*. У 2-х т. 1995. Київ: Варта, Т. II. 464 с. *Киевская мысль*. 1917. 19 березня.
- Копиленко О., Копиленко М. (1997). *Держава і право України. 1917–1920*. Навч. посібник. Київ: Либідь, 208 с.
- Гринчишин Д. (ред.) (2014). *Короткий тлумачний словник української мови: Близько 7000 слів*. Київ: Просвіта, 608 с.
- Крип'якевич І., Гнатевич Б., Стефанів З. та ін. (1992). *Історія Українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.)*. Львів: Світ, 712 с.
- Мацагор О. (2017). Всеукраїнські військові з'їзди 1917 року. *Воєнно-історичний вісник*. Вип. 2 (24). С. 32–40.
- Печенюк І. 2017. Українські військові з'їзди – важливі першочергові заходи з українізації армії. Українська Центральна Рада – світоч національного державотворення: історико-правові уроки та сучасні реалії. *Зб. тез наук. доп. круглого столу присвяченого 100-річчю Української Центральної Ради* Тернопіль, 10–11 березня 2017 р. Київ-Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка», С. 254–257.
- Постанови Першого Українського Військового З'їзду про автономію України, про відношення до Української Центральної Ради та про українізацію освіти і армії. 5–8 травня 1917 р. *Вісті з Української Центральної ради*. 1917. Травень. Національні відносини в Україні у ХХ ст. Зб. документів і матеріалів. 1994. К.: Наукова думка, С. 30–31.
- Постанови Першого Українського Військового З'їзду*. Упорядник С. Ріпецький. Вісті Комбатанта. 2012. [online] Доступно: <http://komb-a-ingwar.blogspot.com/2012/01/blog-post_03.html> [Дата звернення: 03 січня 2020].
- Робітнича газета*. 1917. 12 квітня.
- Слюсаренко П. (2007). Генеральний штаб армії Української Народної Республіки: особливості творення і функціонування. *Воєнна історія*. № 1–3. С. 47–58.

Солдатенко В. (1999). *Українська революція. Історичний нарис*. Монографія. Київ: Либідь, 976 с.

Ткачук А. (1968). *Революционное движение в армиях Юго-Западного и Румынского фронтов накануне Великого Октября (1916 – февраль 1918 г.)*: Автореф. дисс. д-ра ист. наук. Львов, 450 с.

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 266, оп. 1, спр. 1.

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 1076, оп. 2, спр. 1.

Шевчук В., Тараненко М. (1999). *Історія української державності*. Курс лекцій: навч. посібник. Київ: Либідь, 480 с.

Щусь О. (2004). *Український генеральний військовий комітет*. в: Енциклопедія історії України у 10 т. Смолій В. (ред.) та ін. Інститут історії України НАН України. Київ: Наук. думка, Т. 2. 518 с.

Щусь О. (2011). *Перший український військовий з'їзд 1917*. в: Енциклопедія історії України у 10 т. Смолій В. (ред.) та ін. Інститут історії України НАН України. Київ: Наук. думка, Т. 8. 520 с.

References

Central State Archives of Higher Authorities and Administration of Ukraine, f. 266, op. 1, c. 1 (ukr.).

Central State Archives of Higher Authorities and Administration of Ukraine, f. 1076, op. 2, c. 1 (ukr.).

Denikin A. (1921). *Essays on Russian Troubles*. Vol.1. The collapse of power and the army (February – September 1917). Paris, Issue 1, Issue 2. Available at: <http://militera.lib.ru/memo/russian/denikin_ai2/index.html> [Accessed 12 January 2020] (rus.).

Doroshenko D. (1932) *History of Ukraine 1917-1923*. Uzhgorod, Vol. 1. Age of the Central Rada. 437 p. (ukr.).

Garkavenko D. (1968). The social composition of sailors of the Russian fleet in the era of imperialism. *History of the USSR*. pp. 36-56 (ukr.).

Golubko V. (1997). *Army of the Ukrainian People's Republic 1917–1918. Formation and struggle for the state*. Lviv: Calvariya, 288 p. (ukr.).

Grinchyshyn D. (ed.) (2014). *A short explanatory dictionary of the Ukrainian language: About 7000 words*. Kyiv: Prosvita, 608 p. (ukr.).

History of the Ukrainian Army. In 2 volumes (1995). Kyiv: Warta, Т. II. 464 p. (ukr.).

Kiev thought. (1917). March 19 (rus.).

Kopylenko O., Kopylenko M. (1997). *State and Law of Ukraine. 1917-1920*. Educ. manual. K.: Lybid, 208 p. (ukr.).

Kryp'akevych I., Gnatevych B., Stefaniv Z. and others (1992). *History of the Ukrainian Army (from princely times to the 1920s)*. Lviv: Svit, 712 p. (ukr.).

Matsagor O. (2017) All-Ukrainian congresses of 1917. *Military Historical Bulletin*. No. 2 (24). pp. 32-40 (ukr.).

News from the Ukrainian Central Council. (1917). No. 1 (ukr.).

Pecheniuk I. (2017). Ukrainian Congresses of Congress – Important Priority Measures for the Ukrainization of the Army. Ukrainian Central Rada – The Light of National Lawmaking: *Historical and Legal Lessons and Modern Realities*. Coll. of theses of sciences. ext. Roundtable on the 100th Anniversary of the Ukrainian Central Council of Ternopil, March 10-11, 2017 Kyiv-Ternopil, VPC "Economiczna dumka", P.254-257 (ukr.).

Resolutions of the First Ukrainian Military Congress on the autonomy of Ukraine, on the attitude to the Ukrainian Central Council, and on the Ukrainianisation of education and the army. May 5-8, 1917 News from the Ukrainian Central Council. May 1917. National relations in Ukraine in the twentieth century. Coll. documents and materials. (1994). Kyiv: Naukova dumka, pp. 30-31 (ukr.).

Resolutions of the First Ukrainian Military Congress. Compiled by S. Ripetsky *Visti Combatanta*. (2012). Available at: <http://komb-a-ingwar.blogspot.com/2012/01/blog-post_03.html> [Accessed 03 January 2020] (ukr.).

Shchus O. (2004). *Ukrainian General Military Committee*. In: *Encyclopedia of the History of Ukraine in 10 vols*. Smoliy V. (ed.) and others. Kyiv: Naukova dumka, Vol. 2: G-D. 518 p. (ukr.).

Shchus O. (2011). *The first Ukrainian military congress in 1917*. In: *Encyclopedia of the History of Ukraine in 10 vols*. Smoliy V. (ed.) and others. K.: Naukova dumka, Vol. 8: Pa-Pryk. 520 p. (ukr.).

Shevchuk V., Taranenko M. (1999). *History of Ukrainian statehood: Lecture course: textbook. manual*. Kyiv: Lybid, 480 p. (ukr.).

Slyusarenko P. (2007). General Staff of the Army of the Ukrainian People's Republic: Features of Creation and Functioning. *Military history*. № 1-3. pp. 47-58 (ukr.).

Soldatenko V. (1999). *The Ukrainian Revolution. Historical sketch: Monograph*. K.: Lybid, 976 p. (ukr.).

Tkachuk A. (1968). *The revolutionary movement in the armies of the Southwestern and Romanian fronts on the eve of the Great October Revolution (1916 - February 1918)*: Abstract. diss. dr. hist. sciences. Lviv, 50 p. (rus.).

V. Yevtimovich (1937). *The army goes: An excerpt from the memoirs of March 1917 in Kiev*. Lviv, 123 p. (ukr.).

Verstyuk V. (2012). Ukrainian Central Rada and Ukrainianization of the Russian Army. *Ukrainian Historical Journal*. No. 3, pp. 4-27 (ukr.).

Workers' newspaper. 1917. April 12 (ukr.).

Zozulya Y. (1967). All-Ukrainian military congress in 1917. *News of the combatant*. №4. pp. 29-34 (ukr.).

Furman I., Pecheniuk I.

THE FIRST ALL-UKRAINIAN MILITARY CONGRESS AND ITS IMPORTANCE IN THE UKRAINIAN STATE-BUILDING AND UKRAINIANIZATION OF THE ARMY

The authors examine the period of the Ukrainian Revolution of 1917 as an increase of national spirit and revival and, at the same time, deep disappointments and vexatious national defeats. The beginning of this event was marked by the powerful rise and recognition of the state status of Ukraine, the proclamation of its autonomy and, finally, state independence.

The military topic was the subject of one session of the second General Assembly of the Central Council of Ukraine and sparked a lively discussion. The military congresses became important regarding the idea of armed protection of Ukrainian statehood. They laid the basic foundation for further development of the Ukrainian national army.

The authors' purpose is to highlight the First All-Ukrainian Military Congress role and importance in the state-building and the army development, based on its decisions and resolutions. The Congress addressed issues related to the autonomy of Ukraine; attitude to the Central Council of Ukraine; the Ukrainian national army and the Ukrainian General Military Committee; the Ukrainian symbols of power and the first Ukrainian Cossack Regiment named after Bohdan Khmelnytsky; the Ukrainian people's militia; maintaining discipline and combating desertion; education in Ukraine and Ukrainianization of military education, etc.

It is found that the decisions of the Congress were important for the development of the Ukrainian national movement in the army and navy. Thanks to the activity and support of the Ukrainian military movement, the Central Council of Ukraine has become a leading authority and its influence has spread over a large territory of Ukraine. It was determined that the mood in Ukrainian military was more decisive than that among the leaders of the Ukrainian movement to create a national army and an independent free Ukraine.

Keywords: national revival, the First All-Ukrainian Military Congress, the Ukrainian National Army, the Central Council of Ukraine, the Ukrainian national military movement, the Black Sea Fleet.